

Aan: Ministerie LVVN

Gouda, 25 augustus 2025

Betreft: zienswijze van Plantum op het concept 8e actieprogramma Nitraatrichtlijn

Geachte heer/mevrouw,

Met belangstelling hebben wij kennisgenomen van het concept 8e Nederlandse Actieprogramma Nitraat (APN).

Plantum vertegenwoordigt 300 leden die actief zijn in de veredeling, vermeerdering en opkweek van zaden en jonge planten. Onze sector levert daarmee een belangrijke bijdrage aan voedselzekerheid, klimaatbestendigheid en milieudoelen, in Nederland én wereldwijd.

Wij waarderen de inzet van het ministerie om de nitraatuitspoeling terug te dringen. Tegelijkertijd constateren wij dat enkele voorgestelde maatregelen in hoofdstuk 5 onvoldoende ruimte bieden aan innovatie en de realisatie van de doelen juist kunnen vertragen.

Naast de gezamenlijke reactie vanuit Brancheorganisatie Akkerbouw willen wij – gezien de internationale concurrentiepositie van de Nederlandse veredelings-, zaaizaad- en plantenkweekbedrijven – in deze brief onze specifieke aandachtspunten en voorstellen meegeven.

1. Doelsturing en vang-/rustgewassen

Plantum onderschrijft het belang van vang- en rustgewassen bij het terugdringen van nitraatuitspoeling. De huidige aanpak met vaste gewaslijsten en zaai-/oogstdata sluit echter onvoldoende aan bij innovatie en praktijk. Dit leidt tot:

- Beperkte toegang voor nieuwe gewassen en rassen die juist kunnen bijdragen aan reductie van nitraatuitspoeling;
- Onvoldoende erkenning van innovatieve teeltsystemen (bijv. onderzaai, mengteelten) die langdurige bodembedekking bieden;
- Averechtse effecten: op kleigronden kunnen telers soms beter een vanggewas inzaaien, maar door regels rond vernietiging binnen hetzelfde kalenderjaar wordt dit ontmoedigd omdat de grond in november moet worden geplouwd;
- Spanningen met genetische diversiteit en klimaatrobuustheid.

Plantum pleit daarom voor een functioneel beoordelingskader waarin milieuprestaties (zoals reductie van nitraatuitspoeling, stikstofbenutting en bodembedekking) centraal staan, in plaats van de gewasnaam of generieke teeltdata. Dit sluit beter aan bij doelsturing en versnelt de toepassing van innovatieve gewassen, rassen en teeltsystemen.

Waarom doelsturing nú nodig is

Het huidige ingroeipad biedt slechts beperkte correctie achteraf en geen oplossing voor de directe behoefte aan zekerheid. Veredeling, vermeerdering en opschaling van gewassen vergen meerdere jaren:

- Ontwikkeling van een nieuw ras: gemiddeld 7–10 jaar,
- Vermeerdering van zaaizaad en plantmateriaal: 3–5 jaar.

Zonder beleidszekerheid ontbreekt de prikkel om nu te investeren. Alleen door doelsturing al in dit actieprogramma te verankeren, kan de ontwikkel- en opschalingscyclus tijdig starten. Uitstel tot 2029 betekent een gemiste kans, terwijl er juist nú duurzame rassen en systemen beschikbaar komen.

Plantum pleit daarom om doelsturing na al binnen dit 8e APN te implementeren waarmee:

- Veredelaars en zaaizaad- en plantgoedtelers investeringszekerheid krijgen;
- De opschaling vóór 2029 kan plaatsvinden;
- Voorlopers al tijdens dit actieprogramma bijdragen aan reductie van nitraatuitspoeling, verbetering van bodemkwaliteit, klimaatrobuustheid en weerbare teelten met minder gewasbeschermingsmiddelen.

2. Duurzame bouwplannen en rotatie-eisen

De voorgestelde aanscherping van de rotatie-eis (van 1:4 naar 1:3 of 2:6) op de zuidelijke zand- en lössgronden zal leiden tot uitbreiding van areaal als producenten hun productie van het hoofdgewas gelijk moeten houden, terwijl grond schaars en kostbaar is. De veronderstelling dat door krimp in de veehouderij extra grond beschikbaar komt (zie ook ex ante onderzoek WUR), gaat niet altijd op: veel gronden zijn ongeschikt voor hoogwaardige teelten zoals asperge- en preiplantenopkweek, die hoge eisen stellen en forse investeringen vergen.

Daarbij gelden voor de productie van gecertificeerd uitgangsmateriaal strenge eisen zoals isolatieafstanden. Wanneer grondgebruik verder onderdruk komt te staan door generieke maatregelen, mede ook door een aanscherping van de fosfaatrichtlijn brengt dit grote risico's voor de productie en de beschikbaarheid van gecertificeerd zaai- en plantgoed, terwijl dit juist de basis en zekerheid vormt voor vele teelten en essentieel is voor verduurzaming en innovatie in de land- en tuinbouw.

Verder kan een te vergaande beperking in het moment en type gebruik van meststoffen leiden tot lagere opbrengsten en negatieve effecten op bodemkwaliteit, ziekteveerbaarheid en biodiversiteit. Dit ondermijnt zowel hoofdteelten als vang- en rustgewassen en uiteindelijk ook de milieudoelen.

Met name kapitaalintensieve teelten in de vollegrondsgroenten lopen hierdoor risico. Combinaties van hoofd- en nateelten (zoals preiplanten met sla of spinazie) worden onmogelijk, en ook teelten als Calla dreigen te verdwijnen.

Plantum pleit daarom voor meer flexibiliteit in rotatie-eisen en bemestingsnormen, waarbij de feitelijke milieuresultaten bepalend zijn. Dit behoudt gewasdiversiteit en waarborgt ook de productie van het benodigde uitgangsmateriaal.

3. Graslandmaatregelen

Een verdere beperking op scheuren van grasland dat gekoppeld is aan een korting op de stikstofgebruiksnorm kan averechts werken. Bij kwalitatief slecht grasland neemt de stikstofbenutting juist af. Vernieuwing kan in dat geval bijdragen aan betere benutting en lagere uitspoeling maar ook ruimte bieden voor stikstofbehoefte gewassen zoals sorghum. Ook de teelt van graszoden kan hierin een nuttige functie vervullen, als rustgewas, winterteelt maar ook door te erkennen als vanggewas.

Plantum pleit daarom voor een aanpak waarin rekening wordt gehouden met de kwaliteit en vitaliteit van grasland.

4. Actualisatie van gewaslijsten

De aangekondigde actualisatie van rust-, vang- en wintergewaslijsten biedt kansen, mits toekomstgericht en zorgvuldig ingericht. Voor Plantum is van belang dat:

- Een helder en functioneel beoordelingskader wordt toegepast,
- Zaaizaad- en plantgoedproductie meetellen als rust-/vanggewas (bijv. aspergeplanten en winterkoolzaad),
- Gewassen die aantoonbaar bijdragen aan reductie van nitraatuitspoeling niet worden uitgesloten door starre zaai-/oogstdata of door onnodige criteria (zoals het verbod om een eindproduct te oogsten).

Plantum verzoekt het ministerie om Plantum actief te betrekken bij deze actualisatie, zodat gewassen en rassen sneller toegang krijgen en daadwerkelijk bijdragen aan de APN-doelen.

5. Samenhang met andere beleidskaders

In hoofdstuk 5 ligt de nadruk op reductie van nitraatuitspoeling, maar de samenhang met het GLB (inclusief de eco-regeling), gewasgezondheidsbeleid en bodem- en klimaatbeleid is onvoldoende zichtbaar. Overlapping en complexiteit vergroten het risico op fouten bij implementatie en handhaving.

Plantum pleit ervoor beleidscoherentie expliciet te verankeren, zodat maatregelen uitvoerbaar blijven én bijdragen aan meerdere beleidsdoelen tegelijk.

Conclusie en verzoek

Leden van Plantum willen actief bijdragen aan de realisatie van de doelstellingen uit het 8e APN. Daarvoor is het essentieel dat beleid ruimte biedt aan bestaande en nieuwe gewassen, genetica en teeltsystemen die milieudoelen ondersteunen.

Wij verzoeken het ministerie daarom om:

- In hoofdstuk 5 een functionele benadering van rust- en vanggewassen vast te leggen en doelsturing al in dit actieprogramma te implementeren;
- Rotatie-eisen en graslandmaatregelen flexibel vorm te geven, gebaseerd op praktijk, vitaliteit en milieuprestatie;

- Plantum actief te betrekken bij de actualisatie van gewaslijsten en verdere uitwerking van doelsturing.

Deze koers draagt niet alleen bij aan een effectieve implementatie van de Nitraatrichtlijn, maar versterkt ook de concurrentiepositie van de Nederlandse veredelingssector, de beschikbaarheid van hoogwaardig uitgangsmateriaal en een duurzame, klimaatrobuuste land- en tuinbouw in Europa.

Wij lichten dit graag nader toe. Indien gewenst, faciliteren wij een bedrijfsbezoek.

Met vriendelijke groet,

Michiel Klompenhouwer
Directeur